

ZOETE DONDERDAG

Eerste druk oktober 2026

Oorspronkelijke uitgave: *Sweet Thursday*, Viking Press, 1954

© Copyright 2026 Vertaling: PETER BERGSMA EN UITGEVERIJ VAN OORSCHOT, AMSTERDAM

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaargemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

John Steinbeck

Zoete Donderdag

Vertaald door
Peter Bergsma

Uitgeverij Van Oorschot
Amsterdam

Voor Elizabeth, veel liefs

Proloog

Op een nacht lag Mack op zijn rug in zijn bed in Volkslogement het Paleis en hij zei: 'Dat boek Cannery Row heeft me nooit helemaal lekker gezeten. Ik had 't anders aangepakt.'

En na een tijdje rolde hij zich om, liet zijn hoofd op zijn hand rusten en zei: 'Ik zal wel gewoon kritisch wezen. Maar als ik ooit die gast tegenkom die dat boek heeft geschreven, dan kan ik 'm wel 't nodige aan z'n verstand peuteren.'

'Zoals?' zei Whitey No. 1.

'Nou,' zei Mack, 'zoals dit. Stel, je hebt hoofdstuk een, hoofdstuk twee, hoofdstuk drie. Dat kan d'r voor mijn part mee door, maar ik zou graag nog 'n paar woorden bovenaan zien staan zodat ik weet waar 't hoofdstuk over gaat. Soms wil ik misschien effies terug en dan zegt hoofdstuk vijf me niks. Als d'r gewoon 'n paar woordjes boven stonden zou ik weten dat dat 't hoofdstuk was waar ik naar terug wou.'

'Ga door,' zei Whitey No 1.

'Nou, ik heb graag dat d'r veel wordt gepraat in 'n boek en niemand hoeft me te vertellen hoe de gast die praat d'ruitziet. Ik wil d'rachter komen hoe-ie d'ruitziet door hoe-ie praat. En nog iets, ik wil d'r ook graag achter komen hoe die gast denkt door wat-ie zegt. Ik heb ook graag wat beschrijving,' ging hij verder. 'Ik wil graag weten wat voor kleur iets heeft, hoe 't ruikt en misschien hoe 't d'ruitziet, en misschien wat iemand d'rvan vindt, maar niet al te veel.'

'Fij bent echt 'n criticus,' zei Whitey No. 2. 'Mack, dat had ik nooit achter je gezocht. Is dat alles?'

‘Nee,’ zei Mack. ‘Soms wil ik dat ’n boek uitbarst in ’n hoop tierelantijnen. Dat de gast die ’t schrijft de kans krijgt om d’r wat tierelantijnen doorheen te gooien. Met wat mooie woorden op de propen komt misschien, of ’n liedje zingt met taal. Dat is prettig. Maar dan moet ’t wel apart staan zodat ik ’t niet hoeft te lezen. Ik wil niet dat tierelantijnen ’t verhaal in de weg zitten. Dus als de gast die ’t schrijft d’r tierelantijnen in wil, dan moet-ie die wel duidelijk aangeven. Zodat ik ze kan overslaan als ik wil, of d’r misschien naar terug kan bladeren als ik weet hoe ’t verhaal afloopt.’

Eddie zei: ‘Mack, als die gast die Cannery Row heeft geschreven binnenkomt, ga je dat dan allemaal tegen ’m zeggen?’

Whitey No. 2 zei: ‘Jezus, Mack kan alles tegen iedereen zeggen. Mack zou ’n spook nog kunnen zeggen hoe hij door ’n huis moet waren.’

‘En óf ik dat zou kunnen,’ zei Mack, ‘en daar zou geen tafelklopperij of ketting aan te pas komen. Huisspokerij is al jaren geen spat verbeterd. En óf ik dat zou kunnen, Whitey!’ En hij ging weer achteroverliggen en staarde naar het baldakijn boven zijn bed.

‘Nou zie ik het,’ zei Mack.

‘Spoken?’ vroeg Eddie.

‘Jezus, nee,’ zei Mack, ‘hoofdstukken...’

Inhoud

1. Wat er ondertussen gebeurde 11
2. Het zorgelijke leven van Jozef en Maria 20
3. Tierelantijnen (1) 27
4. Er zou geen spel zijn 39
5. En daar is Suzy 41
6. Het creatieve kruis 48
7. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan 52
8. De Grote Roque-oorlog 59
9. Wie de goden liefhebben maken ze gek 63
10. Er zit een gat in de werkelijkheid waar we doorheen kunnen kijken als we willen 70
11. Hazels gepieker 78
12. Bloem in een gebarsten muur 85
13. Parallellen moeten in verbinding staan 87
14. Rottige woensdag 89
15. Zo zijn onze manieren 94
16. De bloemetjes van de Heilige Mack 100
17. Suzy windt er geen doekjes om 106
18. Een pauze in de dagelijkse beslommeringen 112
19. Zoete Donderdag (1) 123
20. Zoete Donderdag (2) 130
21. Zoete Donderdag was een topdag 136
22. De bewapening 141
23. Een avond vol liefde 148
24. Vrijdag wachttag 155
25. Ouwe Jingleballicks 161

26. De aanwakkerende storm 171
27. O fabelprachtdag! 175
28. Waar de heilige rivier Alfred liep 187
29. O wee, o wee, o wee! 198
30. De geboorte van een president 208
31. Het doornige pad der grootsheid 214
32. Hazels queeste 216
33. De verre trom 231
34. Het diepe zitbad 236
35. Il n'y a pas de mouches sur la grandmère 239
36. Lama Sabachthani? 249
37. Klein hoofdstuk 253
38. Tierelantijnen (2), of het Vlinderfestival van Pacific Grove 254
39. Nogmaals Zoete Donderdag 258
40. Dus wees allen de koning te rijk 266

Wat er ondertussen gebeurde

Toen de oorlog naar Monterey en naar Cannery Row kwam deed iedereen er min of meer aan mee, zo goed en zo kwaad als het ging. Toen de vijandelikheden stopten likte iedereen zijn wonden.

De inblikkerijen voerden de oorlog door de hand te laten lichten met de vangstbeperking en alle vis te vangen. Dat gebeurde om patriottistische redenen, maar daarmee kwam de vis niet terug. Net zomin als de oesters in *Alice*. ‘Ze hadden ze allemaal opgegeten.’ Het was diezelfde nobele impuls die de bossen langs de westkust rooide en op dit moment sneller water uit de grond van Californië pompt dan het terug kan regenen. Als de woestijn oprukt zullen de mensen treurig zijn; net zoals Cannery Row treurig was toen alle sardientjes waren gevangen en ingeblikt en opgegeten. Achter de parelgrijze golfplaten van de inblikkerijen was het stil en een ijsberende bewaker was het enige teken van leven. Op de straat waar vroeger vrachtauto’s brulden was het stil en leeg.

Nee, de oorlog liet niemand ongemoeid. Doc werd opgeroepen. Hij gaf een vriend die Ouwe Jingleballicks werd genoemd de leiding over het Westelijk Biologisch Laboratorium en zat zijn tijd uit als sergeant eerste klasse in een soa-poli.

Doc maakte zich niet te sappel. Hij doodde zijn vrije uurtjes met een onbeperkte voorraad overheidsalcohol, maakte veel vrienden en weigerde promotie. Toen de oorlog voorbij was hield een dankbare overheid Doc aan om bepaalde voorraadproblemen recht te breien, een taak die hem op het lijf was ge-

schreven omdat hij de puinhoop voor een groot deel zelf had veroorzaakt. Twee jaar na onze overwinning werd Doc eervol ontslag verleend.

Hij ging terug naar het Westelijk Biologisch en forceerde de door vocht kromgetrokken deur. Ouwe Jingleballicks was er in geen jaren geweest. Alles was met stof en schimmel bedekt. De gootsteen lag vol vieze potten en pannen. Instrumenten waren verroest. De kooien voor levende dieren waren leeg.

Doc ging in zijn oude stoel zitten en zwaarmoedigheid overviel hem. Hij vervloekte Ouwe Jingleballicks, genietend van zijn kalme giftige bewoordingen, en daarna stond hij als vanzelf op en stak de stille straat over naar de kruidenierszaak van Li Tjong om bier te kopen. Achter de toonbank stond een goedgeklede man met een Mexicaans voorkomen, en pas toen herinnerde Doc zich dat Li Tjong er niet meer was.

‘Bier,’ zei Doc. ‘Twee literflessen.’

‘Komt eraan,’ zei de Patrón.

‘Is Mack in de buurt?’

‘Ja. Denk ’t wel.’

‘Zeg hem dat ik hem wil spreken.’

‘Zeg hem dat wie hem wil spreken?’

‘Zeg hem dat Doc terug is.’

‘Oké, Doc,’ zei de Patrón. ‘Is dit bier goed?’

‘Alle bier is goed,’ zei Doc.

Doc en Mack zaten tot laat in het laboratorium. Het bier was verschaald en vervangen door een liter Ouwe Tennischoenen terwijl Mack de verloren jaren invulde.

Overal was alles anders. Mensen waren vertrokken, of veranderd, en dat kwam bijna neer op vertrokken. Namen werden vol treurnis genoemd, zelfs de namen van mensen die nog leefden. Gay was dood, getroffen door de teruggevalLEN scherf van een luchtafweergranaat in Londen. Hij kon het tijdens een bombardement niet laten om naar de lucht te kijken. Dankzij zijn levensverzekering kon zijn vrouw moeiteloos hertrou-

wen, maar in Volkslogement het Paleis lieten ze zijn bed precies zoals het was voordat hij wegging, een grafmonumentje voor Gay. Niemand mocht op Gays bed gaan zitten.

En Mack vertelde Doc hoe Whitey No. 1 bij een wapenfabriek in Oakland ging werken en op de tweede dag zijn been brak en drie maanden lang een luxeleventje leidde. In zijn witte ziekenhuisbed leerde hij ritmisch mondharmonica spelen, een prestatie waar hij de rest van zijn leven plezier van had.

Dan was er de nieuwe Whitey, Whitey No. 2, en Mack was trots op hem, want Whitey No. 2 had als remplaçant bij de Eerste Marin divisie gediend. Iemand, niet Whitey No. 2, zei dat hij een Bronzen Ster in de wacht had gesleept, maar als dat klopte was hij hem kwijt, dus dat viel niet te bewijzen. Maar dat het Korps Mariniers hem zijn oorlogsbuit had afgepakt, een literpot in brandewijn gemarineerde oren, had hij ze nooit vergeven. Hij had die pot op een plank boven zijn bed willen zetten, als aandenken aan zijn dienst aan het vaderland.

Eddie werkte nog altijd bij Brede Ida in Café La Ida. Toen de keuringsarts op zijn checklist keek en zag wat Eddie mankeerde, kwam hij tot de conclusie dat Eddie technisch gesproken al twaalf jaar dood was. Maar Eddie liep nog altijd rond en omdat iedereen weg was vanwege de dienstplicht werd hij zowat vaste barman bij La Ida. Om sentimentele redenen liet hij de restanten uit het wijnvat in een reeks kleine kruiken lopen en telkens als er een kruik vol was sloot hij hem af en begroef hem. Momenteel is het Paleis het rijkelijkst voorziene volkslogement in de omgeving van Monterey.

Zo ongeveer halverwege de eerste liter Ouwe Tennisschoenen vertelde Mack Doc dat Dora Flood in haar slaap was overleden, zodat de Berenvlag aan zijn lot was overgelaten. Haar meiden waren troosteloos. Drie dagen lang hielden ze een damesdrinkgelag en hingen een bord met 'Heden Gesloten' aan de deur, maar door de muren heen kon je ze in driestemmige harmonie 'Rock of Ages', 'Asleep in the Deep' en 'St. James Infirmary' ten gehore horen brengen ter nagedachtenis van

Dora. Jammeren dat die meiden konden, het waren net coyotes.

De Berenvlag viel in handen van Dora's naaste bloedverwant, een oudere zuster die overkwam uit San Francisco, waar ze enkele jaren een daklozenopvang had gerund aan Howard Street, wat haar geen windeieren had gelegd. Ze was al die tijd al een stille vennoot geweest en het brein achter de unieke bedrijfsvoering. Dora had haar tent de Lone Star willen noemen, naar de bijnaam van Texas, omdat ze in haar jonge jaren eens een heerlijk weekend in Fort Worth had doorgebracht. Maar haar zuster stond erop dat hij de Berenvlag zou gaan heten, ter ere van Californië. Ze zei dat als je peesde in een staat je die staat in ere moest houden. Ze vond haar nieuwe beroep niet veel anders dan haar vorige, en ze beschouwde beide als openbare dienstverlening. Ze las horoscopen en bleef, althans na sluitingstijd, de Berenvlag in een soort etiquetteschool voor meisjes veranderen. Ze heette Flora, maar in de opvang had een gentleman-zwerver haar na het nuttigen van zijn soep een keer toegevoegd: 'Flora, jij lijkt me meer 'n faunatype.'

'Jee, dat klinkt mooi,' had ze gezegd. 'Die houden we erin.' En dat deed ze. Sindsdien ging ze als Fauna door het leven.

Dat was allemaal al treurig genoeg, maar er was nog iets treurigers dat Mack maar voor zich uit bleef schuiven. Hij was er nog niet aan toe. En dus vertelde hij Doc over Henri de schilder.

Mack voelde zich een beetje schuldig over Henri. Henri had een boot gebouwd, een perfecte kleine boot met een fraaie hut. Maar hij had hem in het bos gebouwd, omdat hij bang was voor de oceaan. Zijn boot rustte op betonblokken en Henri voelde zich daar prettig bij. Op een keer, toen er verder weinig te beleven viel, haalden Mack en zijn jongens een geintje met Henri uit. Ze verveelden zich. Ze gingen naar de rotsen langs de zee, beitelden een zak eendenmosselen los, namen die mee naar boven en plakten ze met sneldrogend cement op de bodem van Henri's boot. Henri was behoorlijk

ontdaan, vooral omdat hij er met niemand over kon praten. Doc had hem gerust kunnen stellen, maar Doc zat in het leger. Henri krabde de bodem af en verfde hem, maar de verf was nog niet droog of de jongens flikten het opnieuw, en ze plakten er ook nog wat zeewier bij. Ze schaamden zich dood toen ze zagen wat er gebeurde. Henri verkocht zijn boot en verliet binnen vierentwintig uur de stad. Hij kon het hardnekkige en gruwelijke idee dat de boot tijdens zijn slaap het zeegat koos niet van zich afzetten.

En Mack vertelde dat Hazel ook in het leger had gezeten, al wilde niemand dat geloven. Hazel zat lang genoeg in het leger om in aanmerking te komen voor een veteranenbeurs en hij schreef zich in bij de Universiteit van Californië en vinkte op het aanvraagformulier de studie astrofysica aan. Drie maanden later, toen de verwarring enigszins was betijd, viel hij door de mand. De faculteit Psychologie wilde hem wel hebben, maar dat was tegen de wet.

Hazel vroeg zich regelmatig af wat hij nu precies was gaan studeren. Hij was van plan het aan Doc te vragen, maar tegen de tijd dat Doc terugkwam was het hem ontschoten.

Doc goot het laatste restje uit de fles Ouwe Tennisschoenen en zei: 'Over de hele rest heb je het nu wel gehad. Maar wat is er met jou gebeurd, Mack?'

Mack zei: 'Ik ben gewoon hier gebleven om de boel op orde te houden.'

Nou, en of Mack de boel op orde had gehouden, en hij had met iedereen die hij tegenkwam over oorlog gesproken. Hij noemde zijn oorlog de Grote Oorlog. Dat was de eerste. Na de oorlog interesseerde hij zich voor de atoombomproeven, op een nationalistische manier. De gigantische beloning die de regering uitloofde voor de ontdekking van nieuw uranium veroorzaakte een kettingreactie bij Mack, en hij kocht een tweedehands geigerteller.

Op het busstation van Monterey begon de geigerteller te tikken en Mack liet zich erdoor meetronen, eerst naar San

Francisco, toen naar Marysville, Sacramento, Portland. Mack was zo verdiept in wetenschappelijke beslommeringen dat hij het meisje in dezelfde bus niet opmerkte. Dat wil zeggen, hij merkte haar niet heel erg op. Nou ja, van het een kwam het ander, wat geen uitzondering was in Macks wereld. Het meisje nam de omweg naar Jacksonville, Florida. Mack zou haar hebben achtergelaten in Tacoma als zijn geigerteller hem niet oostwaarts had getikt. Samen met het meisje belandde hij helemaal in Salina, Kansas. Op een warme, benauwde dag haalde het meisje uit naar een vlieg in de bus en molde haar horloge, en pas toen kwam Mack tot de ontdekking dat hij een wijzerplaat met radium had gevolgd. Aan romantiek alleen had Mack op zijn leeftijd niet genoeg. Hij keerde terug in Monterey op een platte goederenwagon, onder een zeildoek dat een middelgrote tank met bestemming Fort Ord bedekte. Mack was erg blij om weer thuis te komen. Hij had een paar dollar gewonnen van een bewaker op de goederenwagon. Hij boende Volkslogement het Paleis uit en plantte een rij blauwe winde langs de voorkant, en hij en Eddie maakten alles gereed voor de terugkerende helden. Ze hadden lol voor tien toen de helden druppelsgewijs terugkwamen.

Over Doc en Mack daalde een gouden melancholie neer als herfstbladeren, een melancholie die in gelijke mate uit Ouwe Tennisschoenen en goeie ouwe tijden bestond, uit verloren vrienden en veranderde vrienden. En allebei wisten ze dat ze één onderwerp meden en koetjes en kalfjes uitwisselden om een reuzenstier te omzeilen. Maar ten slotte vielen ze droog en konden ze niet langer om hun onderwerp heen.

Doc deed een behoorlijk dappere openingszet. 'Wat vind je van de nieuwe kruidenier?'

'O, geschikte gast. Best interessant. Z'n enige makke is dat-ie Li Tjong nooit kan vervangen. 'n Vriend als Li Tjong vind je nergens,' zei Mack verslagen.

'Ja, die was wijs en goed,' zei Doc.

'En listig,' zei Mack.

‘En slim.’

‘Hij matste heel wat mensen,’ zei Mack.

‘En zette er ook weleens een af,’ zei Doc.

Ze volleerden Li Tjong heen en weer en hun herinnering dichtte hem deugden toe waarvan hij verbaasd zou hebben opgekeken, om van schoonheid en intelligentie nog maar te zwijgen. Terwijl de een ’n mooi verhaal over de Chinese grutter opdiste wachtte de ander ongeduldig om er dunnetjes overheen te gaan. Uit hun herinneringen kwam een wezen tevoorschijn dat nauwelijks nog menselijk was, een goedgunstige draak en een bedrieglijke engel. Zo worden goden geschapen.

Maar de fles was inmiddels leeg en die leegte irriteerde Mack, en zijn irritatie sijpelde door in de herinnering aan Li Tjong.

‘n Achterbaks stuk vreten was ’t,’ zei Mack. ‘Hij had ons moeten vertellen dat-ie de boel van de hand ging doen en weg zou gaan. Dat is niet aardig, ’t in z’n dooie eentje doen zonder z’n vrienden te laten helpen.’

‘Misschien was hij daar juist bang voor,’ zei Doc. ‘Li heeft me erover geschreven. Ik kon hem geen advies geven – ik was te ver weg – dus hij had niks te duchten.’

‘Je weet nooit wat d’r in ’t hoofd van ’n Chinees omgaat,’ zei Mack. ‘Doc, wie had nou kunnen denken dat-ie, om ’t zomaar te noemen, wat in z’n schild voerde?’

O, het was behoorlijk schokkend geweest. Li Tjong had zijn nering zo lang gedreven dat niemand had kunnen zien aankomen dat hij de boel van de hand zou doen. Hij vereenzelvigde zich zo met het voeden en kleden van Cannery Row dat hij als een blijvertje werd beschouwd. Wie had een idee kunnen hebben van de heimelijke wendingen van zijn paradoxale oosterse geest, die even paradoxaal leek als de paradoxale westerse geest?

Het is gebruikelijk om je een zeekapitein voor te stellen die in zijn hut zit te mijmeren over een toekomstige voor wind

en scheepsaangroei gevrijwaarde kruidenierswinkel. Li Tjong droomde ook terwijl hij zijn telraam bediende en halve liters Ouwe Tennisschoenen aanreikte en met zijn grote mes dunne plakjes bacon afsneed. Hij droomde ja... hij droomde van de zee. Hij vertelde niemand over zijn plannen en vroeg geen advies.

Op een dag deed Li Tjong de boel van de hand en kocht een schoener. Hij wilde handel gaan drijven in de Zuidzee. Hij droomde van palmen en Polynesiërs. In het ruim van zijn schoener laadde hij zijn volledige winkelvoorraad: alle conserven, rubberlaarzen, petten, naalden en kleine gereedschappen, het vuurwerk en de kalenders, zelfs de glazen vitrines waarin hij de vergulde boordenknoopjes en sigarettenaanstekers had liggen. Hij nam het allemaal mee. En zijn laatste teken van leven was dat hij met zijn blauwe kapiteinspet zwaaide vanaf het bovendek van zijn droomschip terwijl hij langs de brulboei bij Point Pinos de zonsondergang tegemoet voer. En als hij op weg daarnaartoe niet ten onder is gegaan, is hij nu op zijn bestemming en ligt hij waarschijnlijk in een hangmat onder een luifel op het achterdek, terwijl mooie Polynesische meisjes met maar heel weinig kleren aan een keus maken uit zijn blikken tomaten en gestreepte werkpetten.

‘Waarom heeft-ie ’t gedaan, denkt u?’ vroeg Mack.

‘Wie zal het zeggen?’ zei Doc. ‘Wie weet wat er diep in iemands gedachten omgaat? Wie weet wat een mens wil?’

‘Hij zal daar niet gelukkig zijn,’ zei Mack. ‘Hij zal eenzaam zijn tussen die buitenlanders. Weet u, Doc, ik weet hoe ’t zit. ’t Kwam door die godvergeten films. Weet u nog dat-ie elke donderdagavond dichtging? Dat was omdat er dan ’n nieuwe film draaide in de bioscoop. Hij sloeg nooit ’n film over. Daar komt ’t door, door die films. Ik en u, Doc, wij weten hoe die films kunnen liegen. Hij zal daar niet gelukkig zijn. Hij zal d’r alleen te ellendig aan toe zijn om terug te komen.’

Doc staarde naar zijn vervallen laboratorium. ‘Ik wou dat ik daar bij hem was.’

‘Wie niet?’ zei Mack. ‘Jemig, die meiden op de Zuidzee-eilanden worden nog z’n dood. Hij is ook de jongste niet meer.’

‘Dat weet ik,’ zei Doc. ‘Jij en ik zouden daar ook moeten zijn, Mack, om hem tegen zichzelf te helpen beschermen. Ik zit te piekeren, Mack, of ik de straat zal oversteken voor nog ’n halve liter of dat ik maar naar bed zal gaan.’

‘Waarom tost u d’r niet om?’

‘Tos jij maar,’ zei Doc. ‘Ik wil eigenlijk niet naar bed. Als jij tost weet ik wel hoe het uitpakt.’

Mack toste en Doc kreeg gelijk. Mack zei: ‘Ik steek wel effies voor u over, Doc. Blijft u maar lekker zitten, ik ben zo terug.’ En dat was hij.